Бр. 126. У Новом Саду, у петак 8. (21. јуна) 1912. Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан двапута а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потура.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

Лист српске народне радикалне странке.

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте сваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића. Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини вечерњи бројеви стају 2 потура.

Издање „Рада“ деон. друштва у Руми.

НА ЗБОР У СОМБОР!

Српска народна радикална странка са мађарском независњачком и социјално-демократском странком приређује *народни збор у Сомбору сада у недељу, 10. (23.) јуна пре подне у пола 11 сати.* На збору ће се осудити насиља Тисина и Лукачеве владе у угарском сабору и тражити опће, једнако изборно право са тајним гласањем.

Свак, коме лежи на срцу добро и напредак ове земље и народа, треба да дође на збор, да глас народни буде силан да од њега задрхћу силници. Уверени смо, да ће сви чланови наше странке из Сомбора и околине учинити своју дужност.

До виђења на збору!

Прилике у Угарској.

Јуче није било сабора, јер су радили одбори. Али је пред саборницом било ипак полиције и војске.

*

Мунгови су хтели у прекјучерањој саборској седници да подметну ногу опозицији. Изабрали су и чланове опозиције у разне одборе, па и за саборске перовође, уз што иде прилично велика плата.

Но опозиција је одбила. Изјавила је, да овај сабор није законит и из руке незаконитог сабора не прима ништа.

*

Угарски заложни папири пали су јако у цени. Ти су папири били великим делом у иностранству. Како су настали ови покори у Угарској, поплашили су се у иностранству, те немају више вере у наше стање и враћају нам заложнице натраг и траже свој новац. Због тога су угарски папири пали у цени.

А шта ће тек бити, кад дознаду у иностранству, да је министар-председник поднео сабору законски предлог, да од сад може председник сабора „непослушног посланика“ изгонити војском и полицијом из сабора и напослетку узети му његово посланичко право?

Оваког покора није нигде било, и природно је, што страни свет неће да даје свој новац таквој држави у зајам, где не влада закон, него насиље, а где хоће да уведу такве нечувене уредбе, која ће у Угарској изазивати сталне трзавице.

Дакле је мунговима испало за руком да убију државни кредит и да без војске и полиције не могу одржати ни саборску седницу. Па ипак има људи, који мисле, да ово стање може још дуго остати. Брзо ће се преварити.

*

За недељу је заказала опозиција, до сад, 24 збора у разним местима. На сваки ће збор доћи и по неколико опозиционих посланика, да растумаче народу данашње убитачно стањз и да га позову у редове опозиције. У нашој околини биће у недељу збор у Сомбору. Заказани збор у Суботици — забрањен је.

„Исправни“.

Да, они су „исправни“ људи, наши браниковци и подрепаши; њих треба народ да бира. И по хиљадити пут дебелим словима као песница исписују у својим новинама, да су радикали „неисправни“, лопови, ниткови и т. д., који не заслужују народног поверења. И још крупнијим словима исписују, како су радикали покрали из народних фондова 875.462 круне и 15 филира! Никада не забораве на филире, јер овако је боље. Рачунају, да неће нико смети посумњати у „исправност“ њихових података, ако изнесу чак и покрадене филире, јер — мисле — кад свет види чак и филире, мора веровати у њихову исправност. И свакако има људи, који им наседају.

Држимо, да још није било фалзификатора меница, који је округлу своту фалзификовао на меницу. Нема фалзификатора, који фалзификујући меницу избацује, рецимо 10.000, словом десет хиљада круна, дакле округлу своту, као своту, коју жели да „придигне“, него ма да није спао на стотине, десетине и јединице у крунској вредности, ипак исписује он на пример 10.112 круна, ма да му оних 112 круна нису потребни, када већ има 10.000. Али овако — мисли — изгледа ова меница „исправна“ и лакше ће је протурити! А ако није баш почетник, него „стари практичар“ у фалзификацији меница, он онда поред хиљаде и стотина уфалзификује и неколико потура, јер овако ствар изгледа још вероватнија.

Међу браниковцима и подрепашима свакако има **практичара,** који су своје богато искуство на пољу фалзификације меница и других докумената ставили на расположење уредницима и чланкописцима њихових листова и ови то лепо и богато искуство сада — што рекла наша браћа Хрвати — „израбљују“ у своје страначке сврхе у својим листовима, у којима од скоро три године дана ничег другог нема осим злонамерне фалзификације чињеница. Има их који годинама фалзификују менице и већ држе, да их никада неће ухватити, па на крају ипак загребу у — Америку, а оданде још се ни један није вратио обувен! И чланкописци браниковачко-подрепашких листова неће боље проћи, него њихова браћа по занимању.

И бадава смо ми небројено пута фактима оповргли којекакове њихове клевете! Они сасвим безочно настављају и по сто пута понављају оповргнуте лажи Тако раде професионални клеветници, који се држе оне латинске: calumniare audacter, semper aliquid haeret. (Клеветај смело, увек ће понешто остати). Узалуд смо их позивали, да туже суду оне, који су *покрали фондове* и доказивали, да је онај *саучесник* и *помагач лопова,* који му сакрије траг и помогне, да умакне испред строгости закона. Ништа није помогло. Нису „лопове“ тужили суду, али су и даље клеветали. И то врло лукаво. И ту се види, да су имали искусне учитеље. Не само да нису никада заборавили на круне и на филире, што су их радикали тобоже покрали, него што је још лукавије, никада нису казали: *покрали су ти и ти радикали фондове.* Нису означили поименце оне особе, које су онако велики злочин починиле, него су увек писали: *радикали* су покрали фондове, знајући врло добро да — политичке странке нису јуристичке особе, дакле *такове скупине личности, које имају право тужбе пред судовима.* Знали су даље и знају, да овако *гомиле кољати туђу част по њих није опасно, јер за то не могу пред законом одговарати,* пошто право тужбе због увреде части и клевете припада по закону само физичким и правним личностима. И у томе се поступку најизразитије огледа поштење и карактер тих људи То је огледало њихове душе и њихова срца, а слика њихова казује много, она казује, *да су људи њихова кова способни за све!*

Док су радикали били још у саборском одбору, једанпут су се клеветници избезумили и исписали су, да је саборски одбор починио крађе. Радикални саборски одбор тужио их је суду. Међутим су њихови људи дошли у саборски одбор и место да уграбе прилику и да изнесу ствар пред суд, они су *повукли тужбу* и тако су спречили, да се испостави истина. И тај су свој поступак правдали *судским трошковима*! Жалостан разлог Зар због неколико стотина круна трошкова парничних да се заустави поступак, којим је *несумњиво* требало установити, да ли је највише тело, највиша управна власт целе овостране српске цркве за много стотина хиљада круна оштетила српске нар. фондове, који су скоро једина основа опстанку свих наших народних и културних установа? Зар због неколико стотина круна насилно спречити, да сам суд донесе пресуду о „крађама“ и да жигоше „лопове“? То је десетороструко, то је огромна штета и морална и материјална!

Морална штета због тога, јер је *јавни интерес* захтевао да се пречисти једна ствар, која се у свако доба може од стране несрпских и неавтономних чинилаца злонамерно употребити против целога народа и његових тековина. Па онда, који је то српски интерес изискивао, да се забашури да се надлежно реши питање, да ли је један велики део народа и интелигенције српске „неисправан“ и да ли је починио такове злочине, који не само да су по криминалноме закону кажњиви, него су управо страховити грех, јер нема и не може бити већег злочина и већег греха, него злонамерно оштетити свој народ и своју цркву и своје личне користи ради подсећи жиле читавом народном опстанку. Зар није интерес *целога народа* изискивао *пречишћење*? Или је радикални Саборски Одбор починио она чуда, која му добацује браниковачко подрепашка „штампа“ или није! Ако јесте: зар није требало уништити такову интелигенцију, да не чини даље штете народном животу? Ако пак није починио она чуда, зар је часно и поштено хтети искористити клевету и хуљавство у страначке сврхе? *То могу да ураде пустахије, али часни и родољубиви људи — не.*

А колика је тек материјална штета отуд? Та ако је данашњи саборски одбор имао уверења, да су радикали „оштетили“ народне фондове за скоро један милион круна, зашто није изазвао *судски праворек* о томе, па *да на темељу судом утврђених чињеница потражи отштету од чланова бившег саборског одбора за сву учињену „штету“?* А то је грдна „немарност“ данашњег саборског одбора; то је издајство према интересима народних фондова, који су *њима* сада предати на чување. Издајство, јер и не урачунавши овамо патријарха и епископе, који су као чланови саборског одбора саодговорни за сву штету, коју је овај било њиховим незнањем, било пак услед њихове немарности учинио, међу члановима саборског одбора, које је сабор изабрао, има их доста, који су у таковом материјалном стању, да би се из њихова иметка могла покрити и далеко већа штета, него што је она, коју нам браниковачко-подрепашки „каваљери“ и „чистунци“ дневно подмећу. Није деликатна ствар, мерити туђе џепове и зато се позивамо само на опште познате чињенице. Та члан бившег саборског одбора Др. Владислав Манојловић, када је у сабору била реч о епископским дворовима, којих је градња такођер уврштена у „лоповлуке“ радикалног саборског одбора, изјавио је: *„Ако вам није то по вољи и призоварате, дајте ми епископске дворове, ја ћу их одмах у готову исплатити.* С обзиром, дакле, и на материјално стање чланова радикалног саборског одбора, било је сасвим оправдано изнети ствар пред суд па нека реши: какви су то лоповлуци, које је починио саборски одбор и онда је право, да се и штета накнади. И од свега тога одустао је саборски одбор (данашњи) само ради неколико стотина круна парничних трошкова!

Али и са тим разлогом о парничним трошковима некако чудно стоји ствар Та и у данашњем саб. одбору седе два правника, који врло добро знају да *парничне трошкове плати онај, који изгуби парницу.* Дакле те парничке трошкове или би платили утужени листови или пак чланови саборског одбора, а народни фондови не би никада ни дошли у положај, да плате парничне трошкове. То је члановима данашњег саборског одбора све врло добро познато било, па су ипак обуставили парницу са онако ништавним разлогом, да се бајаги боје да би парнични трошкови пали на терет народних фондова. *Знали су они шта раде. Хтели су да избаве своје савезнике из једне велике неприлике, да не морају одговарати пред судом зе своје* **клевете и да се и у даљем току страначке борбе могу послужити истим клеветама против радикалне странке.** Тако не раде поштени људи! Тако раде они, који су ради, да *без одговорности* кољају туђу част.

Радикална странка управља дуги низ година већином црквених општина и другим народно црквеним установама. И мора се код сваке скоро установе, којом су радикали управљали, утврдити велики материјални напредак. Узмите само статистичке податке у обзир, па ћете се лако моћи уверити, да је скоро свугде учињен велики корак у напред. А ако се од много стотина установа, којима су радикали руковали, течајем многих година гдегод и десила каква неправилност од стране којега члана радикалне странке, зар је часно и зар је поштено годинама дерати се, *да је цела странка неисправна?* Зар може једна странка од много хиљада чланова бити одговорна за дела појединца, који је зашао на странпутицу, када се не може ни посумњати, а камо ли доказати, да је сама странка хтела да забашури нечије некоректности и да се она са таковим људима идентификовала? О одговорности за појединца лица и о томе, како у томе погледу стоје они, који нас нападају, биће говора у другом чланку.

Ђаци „великоиздајници“.

У Загребу, Задру, Дубровнику, Сињету, Котору, Прагу, биле су многе преметачине код ђака великих и средњих школа и многи су стављени у затвор. Затворени су ђаци из 4., 5. и 6. разреда гимназије и окривљени су због велике издаје и учествовања атентату на банакомесара Цувајa.

Нашли су код неких ђака средњих школа правила ревс-

луционарне организације и неке писма, из којих власти закључују, да су ђаци хтели да створе или створили револуционарну југословенску организацију, којој је била циљ да учини преврат у југословенским земљама, па да отргну Далмацију и Хрватску и Славонију из државног савеза аустроугарске монархије.

Затворени и окривљени ђаци су већином Хрвати, али има и Срба, има ту мале деце од 14 до 15 година, а има и једна девојка, ученица из 6 разреда гимназије.

Какве су данас прилике у аустроугарској монархији, није чудо ако траже на све стране велеиздајнике. Каква би то била комесарства и неуставности да нема великих издајника! И ако се такви не могу наћи међу људима, траже их међу децом. Познато је, да је међу омладином о владала нека мисао о народном јединству, да су Срби и Хрвати и сви Југословени један народ; познато је да траже тријализам да се Босна и Херцеговина придруже Хрватској и Славонији наравно и Далмација. Но те мисли све су пре, само не велике издаје. Напротив! Хоће да створе у оквиру аустроугарске монархије трећу државу Југословенску. Како се из тога може сковати велика издаја — видећемо. Питање је: шта ће мислити свет кад чита о овим дечјим заверама.

Енглеска и Црна Гора.

Капетан Фабер, посланик на енглеском сабору, који је недавно отворено затегнуте односе између Енглеске и Немачке, убележио је јуче ову интерпелацију, управљену на министра спољних послова: Када је био енглески ратни брод последњи пут у Бару? Када ће министар морнарице опет послати онамо ратни брод у посету?

Избор изборника за епарх. скупштину бачку.

Пишу нам из *Рићице:* Не доносите у низу оних свесних и родољубивих општина, које су за изборнике изабрале радикале, и нашу општину, те вам јављам, да је и наша скупштина изабрала за изборника Ђурицу Михајлова, одушевљена *радикала.* — Живела свест народна!

Шта се ради у Босни?

Сарајевски српски православни митрополит Летица дао је оставку, позивајући се на своје порушено здравље и отишао у купатило. „Српска Ријеч“ доводи његову оставку у везу са Билинсковим понашањем на станици при дочеку, а нарочито са догађајем на ручку, када је римокатолички надбискуп Штадлер устао, очитао молитву и благословио јело, иако су на том ручку били и православни Срби и муслимани. Билински није то хтео да спречи, шта више пољубио је Штадлеру руку. Та да — он је верни син римокатоличке цркве! Шта се њега тиче, што су римокатолици у Босни мањина?! Летица је одмах после тога ручка отпутовао у бању и дао оставку.

Краљ Никола у неприлици.

Наш владар је наредио, да супруга престолонаследникова приликом дворских свечаности заузме прво место иза најмлађе надвојвоткиње. Кад је Црногорски краљ Никола био у Бечу, седео је приликом коњске трке у ложи са престолонаследником и престолонаследниковицом. Но у том дођоше надвојвоткиња Изабела и њене две кћери. Престолонаследниковица устане и седе до ње у другом реду. Краљ Никола нашао се у неприлици и није знао шта да ради. После се досети јаду, повуче столицу и седе поребарке окренут престолонаследнику и жени му. Била је то занимљива слика.

Чика-Јовин споменик у Руми.

Дана 1. (14.) овог месеца, на дан кад је чика-Змајова испустио своју племениту душу, која је тако топло осећала за народ српски и за српску децу, положен је диван венац од самих белих каранфила и ружа пред споменик чика-Јовин у Руми. — Колико се Српство радује, да има чика-Јовин споменик, знак је и ово: Пре неколико недеља стигли су неки ђаци на румску станицу, те одмах на тројим колима довезоше се до споменика, где су отпевали једну лепу песму. Месеца маја о. г. посетили су ђаци, цео VI. разред земунске реалне гимназије са три професора чика-Јовин споменик, отпевали неколико песама, а одавде отишли у Каменицу и тамо посетили чика Јовин гроб. Истога месеца посетили су и ђаци шестога разреда митровачке реалне гимназије једне недеље у јутру рано чика-Јовин споменик. Види се колико је дубоко урезана у срце српске омладине успомена на неумрлог песника чика-Јову, а уједно је то и знак, колико је потребно било подићи споменик баш у Руми, у срцу Срема.

Кратке вести.

— Због тога, што аустријски ратни министри врше своја вежбања поред српске обале преко од Дубровнике, јавно мњење је у Србији узбуђено. О томе ће се повести реч у народној скупштини.

— Црква, коју је краљ Петар о свом трошку подигао у Тополи, биће освећена на првозваног Андрију о. г.

— Јужнословенску уметничку изложбу у Београду посетили су Срби и Српкиње из Лока у Шајкашкој и из Руме.

— У кафани код Москве у Београду потукли су се књижевници Димитрије Митриновић и Милорад Петровић.

— Из Петрограда јављају, да се најстарија кћи руског цара Олга удаје за руског великог кнеза Димитрија Павловића. Великој кнегињи Олги сада је 17 година, великом кнезу Димитрију 25. Велики кнез Димитрије Павловић син је великог кнеза Павла Александровића, стрица руском цару и покојне грчке кнегиње Марије.

— Загребачка полиција довршила је истрагу у ствари нападаја на комесара Цувајa. Нападач Лука Јукић и још 16 младића, који су осумњичени, да су имали везе са Јукићем у тој ствари, предани су државном одветништву.

— Париски ђаци решили су, да код француског министра спољних послова протестују против навале странаца на свеучилиште у Паризу, те траже, да се ограничи број страних слушаоца, да држава води строг надзор над дипломираним странцима, који се настанили у Француској и да морају служити у француској војсци и они странци младићи, који су провели 5 година у Француској.

— Народна скупштина Америчкиња матера, одржана у Чикагу, позвала је све саборе, да донесу закон, по коме ће сваки нежења и брачни пар без деце, који имају недељни приход од бар 20 долара, морати издржавати једно напуштено дете.

— Ученице женске учитељске школе у Сомбору неће путовати ове године Сентадреју и Сомбор због незгодних политичких прилика у Будимпешти.

— Клофач и једномишљеници му посланици у аустријском државном сабору, иступили су из чешког посланичког клуба, јер је већина решила да гласа за војне реформе.

Брзојави „Застави“.

Стигли 21. јуна.

Мунговски сабор.

Будимпешта. Мунговски сабор данас у подне држао седницу, у којој је установио дневни ред идуће седнице. Сви законски предлози биће до среде усвојени, после чега ће се сабор одгодити до јесени.

Мунговска насиља.

Будимпешта. Опозициони посланици дошли заједнички у сабор, али их је војска задржала и спречила да уђу у саборницу.

Талијанско-турски рат.

Цариград. Талијански ратни брод упловио у залив Јумуртол код Александрете, али се брзо удалио. Други ратни брод ушао у залив Мерсна и извршио преметачину на трговачким бродовима.

Бугарски краљ на путу.

Софија. Многи листови нападају владу, што је дозволила, да краљ Фердинанд путује раскошније него и сами цареви, јер краљево путовање стаје 1,200.000 круна.

Оросвар. Краљ Фердинанд и породица дошли овамо, да посете грофа Лоњаја и жену му Стефанију, бившу престолонаследниковицу.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

Са житне пијаце у Б-Пешти.

У трговини са готовом робом била је понуда умерена, а тражња доста добра. Цене су биле: пшеница потиска К 24—24·80, банатска К 23·95 до 24·30, бачка К 23·95 24·35, паланачка (75·6 килограма тежине) К 22·85, раж К 21·60—21·90, јечам за пићу К 20·60 до 21·10, зоб К 21·50 до 22·60, кукуруз К 17·60—17·90. У трговини на рок прављени су оваки закључци: пшеница за октобар К 23·04, за април К 23·56, раж за октобар К 19·24, кукуруз за јули К 17·68, за август К 17·84, за септембар К 17·92, за мај 1913. год. К 14·84; репица за август К 36·70. Довезено је у Будимпешту: 9290 центи пшенице, 6483 ц. зоби, 27.719 ц. кукуруза, а извезено је: 5496 ц. ражи, 200 ц. зоби, 19.301 ц. кукуруза, 8478 ц. брашна и 2337 ц. мекиња.

НОВО! НОВО!
ГЛИЛИХТ
Нема више да се пуши нити да се осећа петролеум у лампи.
Од како је пронађено средство ГЛИЛИХТ: Глилихт је смеса у виду каислица од којих се у обичну лампу метне 2—3 комада, пошто се пре тога лампа добро очисти и петролеумом, налије, те капеле се у петролеуму, растопе и стењак натопе тако, да услед тога добијете изванредну лепу, светлу, чисту и белу светлост и још уз то употребом тога уштедите 30% у потрошњи петролеума: 1 картон са 36 круна Глилихт капели кошта само К 1·20 пот., на страну шаљем поштом на повуку 1·20. Д бивају се у Черевићу код јединог заступника Људевита Страке, Черевић (Срем).
957 1—2

ВИНОГРАД НА ПРОДАЈУ.
Виноград 2 јутра велики под родом, који постоји у Каменици на *Кипу*, 10 минута од лађе удаљен. Продајем из слободне руке. За цену и услове упитати: ОТО ЛИБМАНА, НОВИ САД.
961 1—3

У ПАЛАНЦИ (Бачка), на главном месту на пијаци, издаје се од 20. јула по н. кал.
КУЋА ПОД КИРИЈУ,
у којој постоји од више година добро радећа мануфактурна трговина. Обавештаје даје власник: 965 1-3
ЛАЗА ЈУЛИНАЦ, ПАЛАНКА.

КУПУЈЕМ МЕДА!
Ко има на продају чиста меда, нека пошаље мустре и цене.
Б. А. Димитријевић
трговина шпецераја и деликатеса у Панчеву.
964 1 8

ГРАЂЕВНИМ ПОДУЗЕТНИЦИМА
на знање!
Расписана дражба ради доградње парохијског стана у селу Крушедолу за дан 3. (16.) јуни 1912. г. одгађа се овим за дан 11. (24.) јуни 1912. у 10 сати пре подне,
Трошковник је предвиђен у износу од К 7588·75.
Услови се могу сваки дан у свако доба код перовође видети.
Срп. прав. црквена општина у селу Крушедолу 3. (16.) јуна 1912.
Председник
Гавриловић с. р.
Перовођа
Милан Жиколић с. р. 938 4—

Гуме за каламљење
винове лозе, најбоље и најлакше *патент*, од које 96 пантљичица иду у једну деку, добили смо и нудимо по врло јефтиној цени. Исто тако препоручујемо. Најбољи плави камен као и врло лепу рафију шаљемо железницом. Исто тако испоручујемо и гуму у најмањој количини с поштом на повуку.
Петровић и Пантић
765 8—10 Вршац.

ЗА СВОЈУ КОЛАРСКУ РАДЊУ
потребујем
2 коларска помоћника,
ступити могу одма, место стално, плата по способности.
Милан Максимовић,
934 3-3 колар, Добановци, Срем.

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду